

[Undervisningsministeren.]

en politisk minister at rokke væsentligt ved, selvom også politiske betragtninger kan komme og rette lidt i billedet. Den københavnske situation blev nu ikke helt rigtigt beskrevet af det ærede medlem, der omtalte de fem københavnske gymnasier, der nu rykkede frem; thi Falkonergaardens gymnasium og Gl. Hellerup gymnasium er erstatninger for nedlagte og gamle gymnasier. Gymnasiet i Gladsaxe — det tredje gymnasium — bliver kommunalt og kan altså ikke uden videre indgå i billedet. De to statsgymnasier, der bliver tilvejebragt, er da de i Rødovre og Virum beliggende, der jo ikke umiddelbart henhører under hr. overborgmester H. P. Sørensens domæne; det er de efterhånden meget tæt befolkede københavnske omegnskommuner, der må have luft.

Men bortset fra alt dette kan jo ingen af os skjule, at der er en række problemer, der må søges løst. Det ærede medlem anvendte den karakteristisk, at der var tale om en ophobning af uløste opgaver, og brugte udtrykket: en ophobning af investeringsbehov. Dette var ikke sagt med politisk angrebs sigte, og der er for mig dertil kun at svare, at vi nu må slå pjalterne sammen og søge ved forenede anstrengelser at gøre, hvad vi kan for at give de kommende store årgange af unge en fair chance, gøre det så hurtigt og effektivt som muligt, således at det ærede medlem for sit vedkommende kan citere Cæsars udtalelse fra anno 47 f. Kr.: *veni, vidi, vici*.

Det ærede medlem hr. Alfred Jørgensen ønskede at være principrytter helt ind i døden og gik imod lovforslaget. Det er altid med en vis pessimisme, man ser en politiker begå harakiri, i dette tilfælde på det ærede medlem hr. Søren Olesens vegne.

Peter Kristensen (Aalborg): Det ærede medlem hr. Horn var inde på, at de store byer ragede til sig. Jeg synes derfor, der kan være grund til at understrege, at der her ikke er tale om at varetage Aalborgs interesser alene. Et nyt gymnasium i Aalborg skal dække et meget stort område; det er allerede sådan i øjeblikket, at ikke alene dækker man det, der populært kaldes Storaalborg, Aalborg med nabokommuner, og Aalborg amt, men — og det kan også være

svaret til det ærede medlem hr. Heilesen — der modtages også elever fra Hjørring amt, bl. a. elever fra Brønderslev. Aalborg kan jo nu engang ikke gøre for, at byen ligger centralt placeret i Nordjylland, og dette forhold bør efter min opfattelse ikke komme til at skade byen. Vi har tidligere her i salen drøftet problemet gymnasiebyggeri, nemlig da talen var om oprettelse af gymnasiet i Rødovre, og jeg mindes ikke ved den lejlighed at have hørt betragtninger som dem, der er gjort gældende her i dag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Kristensen (Aalborg): Da der er fremsat ønske om, at lovforslaget om en ny statsskole i Aalborg bliver behandlet i et udvalg, foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til forbedring af den værnepligtige ungdoms forhold [af Ingmar Wagner m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 1267, fremsættelsen i tidenden. sp. 2485).

Sagen sattes til forhandling.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): Det fra kommunistisk side fremsatte forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til forbedring af den værnepligtige ungdoms forhold giver mig først og fremmest anledning til at sige, at regeringen naturligvis har sin opmærksomhed henvendt på at skabe så gode forhold for vore værnepligtige som muligt. Dette er ikke noget kommunistisk patent. Nu foreligger der imidlertid her et forslag om forbedringer af de værnepligtiges kår, som vil medføre betydelige

[Forsvarsministeren.]

merudgifter. Hvor store disse er, vil jeg gerne gøre rede for gennem en omtale af forslaget enkelte punkter.

Jeg har flere gange overfor det høje ting haft lejlighed til at redegøre for de værnepligtiges lønninger, sidste gang under den nylig afholdte finanslovdebate. Som jeg anførte dengang, modtager de værnepligtige en række af de goder, hvortil den skete stigning i pristallet jo i hovedsagen har kunnet henføres. Jeg tænker her på grupperne fødevarer, tøj, bolig, brændsel og belysning. Jeg skal derfor kun udtale, at de senest stedfundne stigninger i pristallet ikke motiverer en forhøjelse af lønningerne af en størrelsesorden som her foreslået. Jeg skal i denne forbindelse oplyse, at såfremt man hævede lønningerne til 4 kr. om dagen til værnepligtige menige, ville dette betyde en årlig merudgift på ca. 18,2 mill. kr. Såfremt en lønforbedring af samme omfang tænkte at omfatte alt daglønnet militært personel, ville merudgiften andrage 23,6 mill. kr.

Hvad angår orlovsrejserne, er forholdet det, at der i øjeblikket gives værnepligtige med 15—16 måneders tjenestetid gennemsnitlig ialt 5 frirejser og værnepligtige med længere tjeneste gennemsnitlig 7 frirejser. Altså i gennemsnit 1 frirejse for hver 2½—3 måned. Da 1 frirejse for hele det værnepligtige mandskab koster ca. 1,1 mill. kr., vil en udvidelse af frirejsernes antal til 1 hver måned, indbefattet orlovsrejser ved jul, påske og pinse, betyde en årlig merudgift på ca. 9 mill. kr.

Forslaget om, at de værnepligtige skal have stillet let udgangsfoðtøj til rådighed, har jeg ligeledes haft anledning til at nævne for det høje ting under finanslovdebatten. For udlevering af foðtøj til de værnepligtige er forholdet det, at der ved søværnet udlånes 1 par sko og 1 par støvler, der vedligeholdes af søværnet. Ved hæren og flyvevåbnet udlånes 2 par støvler, der ligeledes vedligeholdes ved forsvarrets foranstaltning. Herudover skal de indkaldte til disse to værn til udgangsbrug medbringe 1 par sko, der skal vedligeholdes af den værnepligtige selv. Som jeg gjorde opmærksom på, sidst jeg havde ordet om dette forhold, vil det, såfremt man fra forsvarrets side skal anskaffe og vedligeholde sko til alle værne-

pligtige, betyde en merudgift, som efter en nylig foretagen beregning vil beløbe sig til ca. 1,75 mill. kr. årlig.

Om undermundering til de værnepligtige skal jeg oplyse, at det indkaldte mandskab ved det første møde får udleveret tilstrækkeligt med skjorter, undertøj og sokker til det første år. Efter et års tjeneste udleveres der supplerende beklædning, og dette fortsætter hvert halvår, så længe det værnepligtige personel forretter tjeneste.

Hvad vask af denne undermundering angår, er forholdet det, at den for hærens og flyvevåbnets vedkommende foretages af den værnepligtige selv. Der har tidligere været overvejelser om at foretage vask ved forsvarrets foranstaltning. Dette blev imidlertid opgivet, efter at det blev oplyst, at en vaskeordning udvidet til hæren og flyvevåbnet ville kræve et ret stort yderligere depotpersonale og skønsomt ville medføre en årlig merudgift på mindst 3½ mill. kr.

Det vil ses, at en imødekomme af alle punkterne i det stillede forslag tilsammen vil medføre en merudgift af en størrelsesorden på mindst 32 mill. kr. årlig. Da denne udgift skal afholdes indenfor rammerne af forsvarsbudgettet, vil jeg finde det naturligt, at de her rejste spørgsmål afventer forhandlingerne i udvalget vedrørende vort forsvars fremtidige organisation.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingmar Wagner): Den kommunistiske folketingsgruppe har fremsat dette forslag om foranstaltninger til forbedring af den værnepligtige ungdoms forhold, fordi vi er af den opfattelse, at det er stærkt påkrævet, at der meget snart sker en betydelig forbedring af disse unges kår, og dette ønske støttes ikke alene af soldaterne, men også af deres pårørende, ligesom befalingsmændene gentagne gange har udtalt sig for forbedringer for de værnepligtige på de områder, som kommunisterne her kræver det.

Der ofres som bekendt daglig millionbeløb til militære formål. På finansloven er der i år afsat mere end 1 milliard kr. på forsvarsministerens budget, og det er mere end tvivlsomt, om dette store beløb slår til. Der stilles stadig krav om større ydelser. Et af de seneste er, at NATO ifølge dagspressen har forlangt, at bevillingerne

[Ingmar Wagner.]

til flådebaserne i Korsør og Frederikshavn fremskyndes; forsvarsministeren skal også i dette tilfælde have været meget lydher overfor de udenlandske krav og ansøger om 30 mill. kr. for at kunne efterkomme NATO; her er der altså råd til det. Millionerne ruller til militære formål i et tempo, der ikke alene forskrækker befolkningen, men som også forarmer den.

Den del af befolkningen, der må bøde hårdest, er ungdommen. Den skal ikke alene som andre samfundsborgere betale høje skatter til dækning af de militære udgifter, men en stor del af den mandlige ungdom skal jo aftjene sin værnepligt i 16 måneder. I denne lange periode af ungdomstiden standser militæret de unges muligheder. Mange unge træder ind i militærvæsenet umiddelbart efter, at de har afsluttet en faglig uddannelse og skulle til at tjene en nogenlunde løn, andre unge må afbryde en videregående uddannelse til skade for deres fremtid. For hovedparten af de indkaldte unge gælder det, at militærtjenesten er et kedeligt afbræk i deres udviklingsmuligheder i det civile liv.

Kommunisterne er modstandere af den lange tjenestetid. Vi har her i tinget stillet forslag om at få den nedsat til højst 12 måneder, et krav, som har vakt stor sympati ude i befolkningen, ikke mindst blandt de unge, der aftjener deres værnepligt. Desværre har folketingets flertal indtil nu afvist vore forslag om en kortere tjenestetid.

Når ungdommen holdes inde til militærtjeneste, har statsmagten efter vor opfattelse også pligt til at give de indkaldte rimelige kår under tjenestetiden. Der tiltrænges i allerhøjeste grad forbedringer på dette område. Efter vor opfattelse kunne det måske oven i købet diskuteres, om de forbedringer, som her er foreslået fra vor gruppes side, er omfattende nok, om det virkelig svarer til det, de menige soldater egentlig burde have. Vi har stillet forslag om en løn på 4 kr. daglig i hele tjenestetiden,

en månedlig orlovsrejse, gratis udgangsfoedtøj og forsålinger, den nødvendige undermundering i form af sokker, undertøj, skjorter o. s. v. samt en ordning, der indebærer mulighed for, at soldaterne på kaserne fremtidig kan få deres tøj vasket gratis.

Den nuværende soldaterløn svinger jo imellem 2 og 3 kr. daglig, og den slår langt fra til; den kan ikke dække de daglige fornødenheder, en ung mand har i soldatertiden. Har han ikke inden sin indkaldelse sparet penge op, må han ofte stifte gæld eller ligge sine venner og pårørende til byrde i den tid, han er indkaldt, og hvad der også er værd at bemærke i denne sag, er, at de danske soldaterlønninger ligger under, hvad der bydes unge værnepligtige i andre landes væbnede styrker. Jeg har for et par dage siden læst, at England står overfor at skulle forhøje sine soldaterlønninger, oven i købet samtidig med at man i almindelighed nedsætter andre militære udgifter. Socialdemokratiet havde engang den parole, at man skulle følge Englands eksempel. Der var efter min mening rig anledning til at gøre det i dette spørgsmål.

Også i vore broderlande Sverige og Norge er soldaterlønningerne højere end herhjemme. Jeg kan oplyse forsvarsministeren om, at man efter enstemmigt ønske fra de norske ungdomsorganisationer stillede krav om en soldaterløn på 5 kr. daglig. Man fik ikke ungdommens krav gennemført, men nu har man i Norge fået gennemført en daglig soldaterløn på 4 kr., altså det samme, som kommunisterne her stiller forslag om, og det ville efter vor opfattelse være rimeligt, om Danmarks soldater kommer op på samme lønniveau som deres norske kammerater. Det må også være helt i overensstemmelse med de kraftige røster, som man har hørt så meget om indenfor Nordisk Råd, om en fælles økonomisk lovgivning på det sociale område.

Danmark må følge med på dette område ved snarligt at hæve lønningerne til mindst

[Ingmar Wagner.]

4 kr. daglig, og der må være mulighed for at skaffe de 18 mill. kr., som det vil koste. Som jeg allerede har sagt, er der ikke tale om nogen reel forhøjelse, men nærmest kun en ajourføring af soldaterlønningerne på baggrund af prisforhøjelserne. Jeg ved godt, at ministeren nu har sagt, at der ifølge pristallet ikke er sket forhøjelser, som skulle gøre dette krav rimeligt, men det er dog sikkert — det ved jeg fra samtaler med soldaterne — at prisen ude omkring på kantinerne på kaffe og brød og cigaretter er steget, det samme gælder øl og sodavand, ja, porto og brevpapir er jo også steget i denne periode, overhovedet alt det, man i det daglige benytter sig af; også soldaternes beskedne fritidsforhold har været udsat for pristigning.

Desuden vil jeg endnu en gang gøre opmærksom på, at det mandskab, der frivilligt har meldt sig til værnene, får en daglig lønning på 4 kr. i deres elevtid, og ret og rimeligt ville det være, om det mandskab, der bliver tvunget i soldatetrøjen, får den samme aflønning. I øjeblikket gives der de værnepligtige 2 gratis orlovsrejser indenfor det første år, og det er efter kommunisternes opfattelse en aldeles utilstrækkelig ordning. Det almindelige er, at en soldat besøger sin familie mindst en gang månedlig eller måske endnu hyppigere. Det er dyrt at rejse, selvom man kan få en soldaterbillet. En stor part af soldaterne er kasereret langt fra familie og pårørende, og disse rejser gør et alvorligt indhug i soldaternes økonomi. Det er ikke ualmindeligt, at orlovsrejser bliver betalt af soldaternes familier, eller at soldaterne, for at de overhovedet kan komme til at besøge deres familie, må rejse, som man kalder det, på tommelfingeren, d. v. s. at de skal gå ud på landevejen og prøve på at stoppe en bil og altså lade fremmede bilisters godgørenhed være afgørende for et besøg i familiens skød. En sådan fremgangsmåde er forbudt de værnepligtige, men på trods heraf benyttes denne rejsemåde i stor målestok, og dette understreger kun nødvendigheden af det kommunistiske forslag om i fremtiden at give soldaterne en månedlig frirejse.

En anden nødvendig forbedring for de værnepligtige er, at der fremover sikres

alle værnepligtige gratis såkaldt let fodtøj samt gratis forsåling i den tid, de er indkaldt til militærtjeneste. Den nuværende ordning er helt urimelig. Marinesoldaterne får stillet gratis sko til rådighed, samtidig med at de uden vederlag kan få fodtøjet forsålet. Af uforklarlige årsager gælder denne ordning ikke for hæren og luftvåbnet. Her må soldaterne selv, som ministeren har nævnt det, stille med fodtøj, på trods af at et par gode sko i dag koster mellem 60 og 80 kr. Det er umuligt for en soldat at klare sig uden privat fodtøj. Han skal have det med. På mange kaserner kræves det, at soldaterne stiller i privat fodtøj til teoriundervisning. Det kræves direkte i dagsbefalingen, at man møder i såkaldt teorimundering, d. v. s. hverdagsuniform og privat fodtøj. Kaserernes gulve skal ikke ødelægges af de jernbeslåede støvler, som militæret stiller til rådighed.

Ved udgangsparader skal soldaterne, efter hvad jeg har hørt f. eks. i Sandholmløjren, også stille i egne sko, selvom de, efter at de er trådt af, måske skal cykle videre eller skal videre på knallert eller motorcykle og så har ret til at bruge støvler. Til paraden skal de stille i deres egne sko, men når de er færdige, skal det gå tjepp ud af kaseren for ikke at risikere omstilling, og udenfor porten kan man så se soldaterne stå i rad og række og skifte sko om til støvler. Det må siges at være en fuldkommen latterlig ordning. Jeg ved godt, det er garden, der er oppe i Sandholmløjren, og den bliver måske behandlet anderledes end andre soldater, men i hvert fald er det en urimelig ordning.

På nogle kaserner foregår al undervisning i privat fodtøj. På andre kaserner er det ligefrem forbudt at benytte militærets støvler udenfor kaserneområdet uden særlig tilladelse, ja, der er oven i købet eksempler på, at soldater først 8 dage efter, at de er indkaldt, har fået udleveret støvler fra militæret, så at de har måttet bruge deres eget fodtøj til de første militære øvelser.

Det er på tide, at der skabes de samme retningslinier for hæren som for marinen, så alle værnepligtige får udleveret ordentligt fodtøj og militæret sørger for de nødvendige forsålinger.

Når det drejer sig om undermundering,

[Ingmar Wagner.]

er marinen også bedre stillet end hæren. De får de nødvendige sokker, skotøj og undertøj stillet til rådighed, medens soldaterne må nøjes med en bestemt ration, som efter forsvarsministerens opfattelse er stor nok, men som alligevel i mange tilfælde ikke slår til. En menig i hæren får f. eks. udleveret 3 par sokker, der meget nemt kan slides op i de første måneders rekruttid. Skal soldaten bruge flere sokker, kan han ikke bare gå hen og få dem byttet, men må for egen regning skaffe sig nye. Det samme gælder skjorter og undertøj. Slår det ikke til, må soldaten selv anskaffe sig den nødvendige mundering. En nyordning på dette område er nødvendig, så alle værnepligtige får stillet den nødvendige undermundering til rådighed.

Til slut spørgsmålet om fri vask for soldaterne. For en ordens skyld skal det nævnes — det har forsvarsministeren også været inde på — at en sådan ordning er indført for marinen. At få vasket sit tøj er et stort problem for mange soldater. Det står klart for alle, tror jeg da, at under den hårde soldatertræning bruges megen undermundering. Efter de anstrengende øvelser er undertøj og skjorter ofte drivvåde af sved og skal vaskes og helst vaskes omgående. På mange kaserner findes ikke sådanne muligheder. Mange steder er der hverken vaskesteder eller varmt vand, og det er ikke rart — for ikke at sige, at det er umuligt — at vaske sin skjorte i et vandfad med koldt vand. Desuden findes der mange steder ingen tørrerum. Hvor de findes, er de ikke aflåset, og så tør soldaterne ikke benytte sig af dem af ængstelse for eventuelle tyverier. For bliver tøjet væk, skal militæret have erstatning, og den bliver prompte trukket fra den lille aflønning.

Mange steder er der heller ikke mulighed for at stryge tøjet. Ja, der er måske nogen, der mener, at det er unødvendig luksus for en menig soldat at gå med strøget skjorte, men til trods herfor er det et krav, at den skal være det. Sine steder kan soldaterne ikke engang få uniformen presset. Jeg har haft lejlighed til at tale med soldater — også her drejer det sig om Sandholmlejren; det er måske ændret nu, det er jeg ikke klar over — som er blevet beordret til at lade deres uniformer presse på et tidspunkt, hvor

der ikke fandtes nogen pressestue på kaserne, så at de selv måtte betale for at få uniformen presset. For en ordens skyld kan jeg nævne, at på mange pressestuer findes der heller ikke strygejern, og andre steder skal de selv betale det, hvis det skal fremskaffes.

Efter kommunisternes opfattelse må de forhold, der eksisterer på disse områder, opføre. Det er urimeligt, at soldaterne skal sende deres tøj på vaskeri eller hjem til familien. Militæret må overtage disse naturlige forpligtelser ved på alle kaserner at indføre en ordning, der giver soldaterne mulighed for at få vasket deres tøj, eller militæret må på anden måde sikre, at det sker.

De forbedringer for de værnepligtige, jeg her på den kommunistiske gruppes vegne har stillet forslag om, kan naturligvis ikke gennemføres, uden at det koster penge, og nu har vi hørt, at det vil koste 32 mill. kr. At pengene må fremskaffes, er klart, og derfor var det, jeg ved fremsættelsen foreslog, at de fremskaffes ved besparelser på de militære budgetter på andre områder, hvor det er muligt, og hvor det efter vor opfattelse også er nødvendigt at spare. Jeg nævnte indledningsvis, at en vej frem var at nedsætte tjenestetiden til 12 måneder. Det ville give besparelser på flere hundrede millioner kroner, og så ville der blive mulighed for at skaffe det nødvendige, og det ville være glædeligt, hvis man kunne gå den vej. Desuden ville en afkortning af tjenestetiden også give bedre forhold for de indkaldte.

Jeg må måske til allersidst henvide til, at det ærede konservative medlem hr. Carsten Raft for et par måneder siden skrev en artikel i „Berlingske Tidende“ under overskriften „Danmarks baraksoldater“, en artikel, som man kan sige er ligefrem opværende. Det ærede medlem omtalte de forhold, hvorunder soldaterne lever, sådan, at man næsten kvier sig ved at tro, at de ting, det ærede medlem fremdrog, er rigtige. Men jeg tror, de er rigtige, for det ærede medlem har jo ingen interesse i at sige noget dårligt om de forhold, man byder soldaterne i øjeblikket, hvis det ikke er nødvendigt at sige det. Artiklen drog en direkte sammenligning mellem de berygtede tyske koncentrationslejre og de danske baraklejre. I disse militære barakker er alt gråt i gråt, præget af tristhed, lurvethed og forfald, og det

[Ingmar Wagner.]

ærede medlem omtalte samtaler med soldater, der i stærke ord protesterede imod at blive behandlet som anden classes borgere.

Jeg er helt enig med det ærede medlem i, at det er skammeligt at byde de værnepligtige så skandaløse kaseringsforhold. Der er faktisk kun eet at gøre: at hjemsende de soldater, der bebor disse usunde og direkte farlige barakker, som har været særlig modbydelige at bebo i denne frostperiode, hvor man på grund af brandfaren ikke har kunnet fyre ordentligt op. En ændring kan kun ske ved, at man nedsætter tjenestetiden til 12 måneder. Samtidig vil der som allerede sagt kunne spares millionbeløb, så der bliver råd til at gennemføre de af kommunisterne foreslåede forbedringer af de værnepligtiges forhold.

Med disse ord skal jeg på min gruppes vegne anbefale det foreliggende forslag til folketingsbeslutning om forbedring af de værnepligtiges forhold.

Victor Gram: Den redegørelse, der blev fremsat af ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Ingmar Wagner, var jo netop et udtryk for, at det problem, vi her står overfor, ikke kan løses ved en forhøjelse af dagpengene til de værnepligtige og tildeling af en række andre goder, som de værnepligtige med en vis ret kan stille krav om, men rækker langt videre. Ingen af os kan være i tvivl om, at opbygningen af et sådant forsvar, som vi under hensyn til de udenrigspolitiske forhold må være interesseret i at opbygge, koster mange penge og ikke kan bygges op på een gang. Derfor kan man også først efterhånden opfylde de krav, der stilles; der må altså være en vis trangfølge ved forbedringen af soldaternes kår, det gælder ikke alene befalingsmændenes uddannelse, men også udrustning, kaserner, indkvarteringsforhold og andre ting af interesse for de værnepligtige.

Når vi indkalder så mange unge mænd til forsvaret, som vi gør i dag, må vi gøre os klart, at denne samfundstjeneste for de indkaldte er en betydelig belastning, og samfundet må derfor være interesseret i at give dem så gode vilkår som overhovedet muligt. Jeg tror dog, jeg kan sige, at man

under opbygningen af vort forsvar også har haft opmærksomheden henvendt på dette; man har gradvis afhjulpet manglerne og bestræbt sig for at nå frem til forhold, som man kunne forsvare at byde dansk ungdom. Men der mangler sikkert en hel del endnu; jeg kunne godt supplere det ærede medlems tale med adskillige ting, som står på mit partis ønskeseddel med hensyn til de værnepligtiges forhold.

Jeg ser imidlertid tingene fra en noget anden synsvinkel end det ærede medlem; jeg ser dem ud fra det synspunkt, at det drejer sig om at opbygge et effektivt dansk forsvar under hensyn til de foreliggende udenrigspolitiske muligheder. Det ærede medlem har den stik modsatte interesse: at forringe det danske forsvar og dets effektivitet. Vi er altså nødt til at se på tingene ud fra en lidt anden synsvinkel end det ærede medlem; vi må tage hensyn til de forhold, som i øjeblikket gør sig gældende, og til de forsøg på en grundig revision af det danske forsvar, som nu er under overvejelse.

Under hensyn til den redegørelse, den højtærede forsvarsminister har afgivet, finder jeg det rigtigt, at de her nævnte spørgsmål tages op i direkte forbindelse med løsningen af de problemer, som behandles i det nævnte udvalg, og jeg må afvise det foreliggende forslag til folketingsbeslutning.

Reedtz-Thott: Rimelige vilkår for de værnepligtige har altid ligget det konservative folkeparti på sinde. Rimelige vilkår har dels at gøre med de værnepligtiges personlige velfærd, hvor meget betydelige fremskridt er sket gennem de senere år, og rimelige vilkår har endnu meget mere at gøre med de forhold, under hvilke vore værn i det hele taget arbejder: den loyalitet, forsvarets folk møder i deres gerning, og den moralske støtte, de finder i det danske folk. Derfor er det efter min mening ikke rimeligt, at dette forslag nu fremsættes fra kommunistisk side. Sammen med mange andre og vigtigere spørgsmål vil også dette problem finde sin løsning gennem det arbejde, der gøres i det af folketinget nedsatte forsvarsudvalg. Det konservative folkeparti kan derfor ganske henholde sig til den højtærede forsvarsministers bemærkninger.

Johs. Christiansen: Det ligger jo i sagens natur, at man kun kan have sympati for alt, hvad der kan tjene til at gøre livet for de indkaldte så lidt surt som muligt. Vi vil fra vor side særdeles gerne være med til at overveje en revision af soldaternes aflønning. Måske vil det være rigtigst at bibeholde en vis aftrapning i denne aflønning, dog således — det kunne jeg godt tænke mig — at intervallerne blev noget mindre, end de er i øjeblikket. Der er jo tale om tre grupper, og det vil nok være rigtigst at nærme disse grupper noget mere til hinanden.

Ordføreren for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Ingmar Wagner, henviste til nogle forhandlinger, der er i gang i England med henblik på en bedre aflønning af mand-skabet dèr. Jeg gør opmærksom på, at disse overvejelser foregår i forbindelse med overvejelser af tanken om at drage flere og flere i det engelske forsvar ind under frivillighedsprincippet; man vil altså i England opmuntre de unge til at melde sig frivilligt ved at give en højere aflønning end den, som i øjeblikket findes. Noget lignende ville jo ikke være utænkeligt her i Danmark, og det er også meget muligt, at noget sådant kunne komme til nærmere forhandling i forbindelse med de undersøgelser, der i øjeblikket foretages angående vort forsvars fremtidige stilling.

Med hensyn til orlovsrejserne synes jeg ærlig talt, at de højtærede ministre for forsvar og trafik udmærket måtte kunne finde hinanden i en ordning, der i nogen grad var på linie med det foreliggende forslag. Jeg læste nylig i „Kommandokurieren“ — det er et lille soldaterblad, der udgives i Itzehoe for det danske kommando dèr — en række interviews, som bladet havde haft med forskellige indkaldte, og det gjorde et stærkt indtryk på mig, at næsten alle de unge mennesker udtalte, at det, de sparede mest op til, var en rejse til deres hjem. Jeg går ud fra, at dette er noget, der gør sig gældende for soldater, hvor de end ligger, og det ville jo ikke komme til at forvolde nogen større skade på statens økonomi, om der blev tilstået nogle flere gratis orlovsrejser, end tilfældet er nu. Dette at få en tur hjem til forældrene eller til de nærmeste pårørende spiller nu engang en ganske overordentlig stor rolle

for de indkaldte, og jeg vil anbefale, at de to højtærede ministre taler sammen om dette spørgsmål og prøver, om ikke det er muligt at skabe en ordning, der kan tilfredsstille de indkaldte i noget højere grad end de 4—5 orlovsrejser, de nu får.

Jeg mener iøvrigt, der er grund til at se på forslaget i dets helhed; men nu stiller det sig jo netop, som den højtærede forsvarsminister også bemærkede, så heldigt, at forsvarslovene er til overvejelse i et særligt militærpolitisk udvalg med henblik på en revision. Dette udvalg er efter min mening stedet til at forhandle alle de spørgsmål, der kan rejses i forbindelse med de ting, som det foreliggende forslag omhandler, og iøvrigt også andre ting. Derfor vil jeg ikke afvise forslaget, men foreslå, at det henvises til dette udvalg, hvor de rejste ønsker kan indgå i de forhandlinger, som føres dèr.

Viggo Starcke: For fire år siden fremsatte retsforbundet et forslag til beslutning om forswarets ordning, hvor vi trak op nogle hovedlinier, vi mente burde følges, hvis regeringen ville udarbejde forslag til en nyordning.

I dette forslag indgik den betragtning, at det var en rimelig ting at betale soldaterne løn. Når soldater i folkets interesse skal ligge inde i så og så lang tid, hvor de ikke er i stand til at tjene penge selv, vil det socialt og samfundsmæssigt være rimeligt, at den øvrige del af befolkningen holder dem skadesløse derfor, og det vil i virkeligheden kun være en ompostering indenfor samfundet og ikke en forøget udgift, selvom det vel figurerer som en sådan på forsvarsministeriets budget. Vi foreslog, at soldaterne skulle have en løn, der svarede til middeltallet af faglærtets og ufaglærtets løn.

Endelig — udfra den betragtning, at en krig i dag, hvis den kommer, kan ventes at komme som et pludseligt overfald — mente vi, at den nuværende kaserering er livsfarlig, fordi sammenstuvningen af soldaterne i vore kaserner udsætter det danske forsvar for en pludselig udslettelse eller lamelse, inden det overhovedet kan træde i funktion; da kasernerne for en stor del også er mobiliseringssteder og depoter, vil det samtidig blive praktisk talt ugørligt at mobilisere. Vi foreslog derfor, at man skulle

[Viggo Starcke.]

studere det schweiziske spredningssystem, efter hvilket soldaterne bor hjemme; og bortset fra den periode, hvori de modtager deres egentlige militæruddannelse, altså i den resterende beredskabsperiode, ville de kunne deltage i produktionen.

Alene disse to punkter, lønningen og spredningen, der betyder, at soldaterne størstedelen af tiden bor hjemme, vil løse en del af de problemer, man har peget på i det kommunistiske forslag.

Yderligere byggede vort forslag på det, som er gældende i Canada, nemlig frivillighedsprincippet; erfaringerne fra Canada viser, at dette giver en yderst effektiv metode, og hvis man sammenligner den procent, som møder til militærtjeneste i Canada, med befolkningstallet, vil det vise sig, at man efter de canadiske erfaringer vil kunne mønstre et meget større mandskab end det, vi ifølge Lissabonaftalen er bundet til herhjemme.

Iøvrigt mener jeg, at når der fra kommunistisk side fremsættes forslag, som vedrører spørgsmål angående Danmarks forsvar, så bør kommunisterne principielt have lov til at spille deres spil selv; de bør have lov til at spille op ad plankeværket og bør på en måde være sat i karantæne på dette område. Jeg mener ligeledes, at når man fra kommunistisk side står og flagrer med forslag og tilbud om, at tjenestetiden kan nedsættes til 12 måneder, vil det være hæderligt overfor befolkningen at oplyse, at i samtlige kommunistisk regerede stater ligger tjenestetiden på omtrent det tredobbelte. Derfor, når der er nedsat et forsvarsudvalg, som skal beskæftige sig med disse ting, forekommer det mig naturligt, at forsvarsudvalget finder, at de sorterer under dets opgaver; om det foreliggende forslag derimod bør henvises til forsvarsudvalget, stiller jeg mig tvivlende overfor.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): Må jeg, for at det ærede medlem hr. Ingmar Wagners propagandistisk prægede bemærkninger ikke skal føre til en misforståelse, sige, at jeg har i mit indlæg ikke på nogen måde vendt mig mod den tanke, at der kunne gennemføres reformer til fordel for de værnepligtige. Jeg har ganske enkelt begrænset mig til at oplyse, hvad det for-

slag, som det kommunistiske parti har fremsat, ville koste, hvis det blev gennemført, og har iøvrigt gjort opmærksom på, at vort forsvars organisation i øjeblikket er til forhandling i et nedsat politisk udvalg; hvis der dér måtte være ønske om at fremkomme med forslag til reformer vedrørende de værnepligtiges forhold, står det jo de enkelte medlemmer af udvalget frit for at fremsætte sådanne forslag.

I anledning af det ærede medlem hr. Johs. Christiansens bemærkninger om frirejser til de værnepligtige vil jeg gerne sige, at jeg har hverken talt for eller imod tanken om sådanne frirejser. Jeg har ganske enkelt gjort opmærksom på, hvad det ville koste, hvis man udvidede antallet af dem. I anledning af udtalelsen om, at den højtærede trafikminister og jeg skulle se at blive enige om at løse problemet, gør jeg opmærksom på, at det spørgsmål har vi overladt til et udvalg, og så længe udvalget arbejder, venter vi på, hvilken konklusion man kommer til. Det kan ikke være min opgave, så længe udvalget arbejder, at stille forslag om den ene eller anden reform til fordel for de værnepligtige, forslag, som under alle omstændigheder ville øge udgifterne til vort forsvar.

Jeg kan vist begrænse mig til disse bemærkninger, idet jeg forventer, at man i udvalget forhandler om de ting, man anser det for hensigtsmæssigt at gennemføre, og så må vi til sin tid, når forhandlingerne er afsluttet, tage stilling til, om vi kan acceptere eller ikke kan acceptere det foreslåede.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingmar Wagner): Jeg vil først sige til forsvarsministeren, at det er skam helt misforstået at opfatte det forslag, jeg her på den kommunistiske gruppes vegne har fremsat, som et propagandaforslag. Det er fremsat ud fra ganske saglige hensyn og med den ganske saglige begrundelse, at det er nødvendigt at give den værnepligtige ungdom disse forbedringer. Ordførerne i almindelighed — måske fraregnet det ærede medlem hr. Viggo Starcke, der var lidt mindre venlig og kom med nogle flagrende bemærkninger — så jo også med megen sympati på selve indholdet i forslaget. Jeg havde derimod svært ved at finde ud af, om forsvarsministeren så med helt den samme sympati på det; det

[Ingmar Wagner.]

var, ligesom stemmeføringen viste, at forslaget var for dyrt, at de 32 mill. kr. var et så formidabelt beløb, at den slags kunne der ikke være tale om at gennemføre.

Det er naturligvis glædeligt, at ordførerne som helhed var klar over — det blev oven i købet udtalt — at det var rimeligt, at der var virkelig gode forhold for soldaterne her i landet. Jeg tror imidlertid ikke, man kan betegne de nuværende tilstande som rimelige, og derfor er det nødvendigt at finde frem til en løsning af de problemer, vi her har rejst.

Jeg må tilstå, at jeg ikke ser med stor sympati på, at forslaget bliver henvist til det omtalte forsvarsudvalg. Jeg finder, at det burde have samme behandling som andre forslag, der fremsættes her i folketinget, nemlig at man henviser det til et folketingsudvalg — helst på 21 medlemmer, således at forslagsstillerne også kan blive repræsenteret deri — hvor det kan få en hurtig behandling, så der skabes mulighed for, at soldaterne snart kan få de nødvendige forbedringer. Til det ærede medlem hr. Viggo Starcke, som talte om, at kommunisterne skulle have lov til at spille op ad plankværket, eller hvad det nu var for mærkværdigheder, han var inde på, vil jeg blot bemærke, at jeg synes, det ærede medlem skulle snakke lidt med sin ungdomsorganisation — jeg ved godt, at den måske ikke har så stor betydning, men man ser vel i partiet med en vis sympati på den — der gang på gang har udtalt sig på linie med kommunisterne om bedre forhold for den værnepligtige ungdom.

Til allersidst vil jeg om bemærkningerne om frivillighedens grundlag sige, at jeg ikke kan forstå, hvorfor der skal være forskel på aflønningen, efter som soldatertjenesten er frivillig eller ikke er det. Det er nærmest umoralsk. Hvorfor skal de, der gør frivillig tjeneste, have mere i løn end de, der er tvunget ind? Jeg har tværtimod den opfattelse, at netop dem, der er tvunget ind, skulle man sikre virkelig ordentlige forhold.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): I anledning af det ærede medlem hr. Ingmar Wagners sidste indlæg vil jeg sige, at der skal en ualmindelig god vilje til at frem-

stille det, som om jeg har talt imod en forbedring af de værnepligtiges kår. Det ærede medlem vil i de udtalelser, jeg i dag har fremsat, forgæves lede efter en sætning, der viser — og hvis han er i tvivl om, hvad der er sagt, vil han få fortrykket at støtte sig til — at jeg på nogen måde har udtalt mig imod tanken om at forhandle om reformer til fordel for de værnepligtige. Jeg har ganske enkelt gjort opmærksom på, at de reformer, som kommunisterne har foreslået, vil koste de og de summer; men hvorvidt udvalget vil ofre disse penge, har jeg ikke udtalt mig om. Jeg har simpelthen henvist til, at der i øjeblikket forhandles, og så længe der forhandles, plejer vi at afvente konklusionen af forhandlingerne. Det ærede medlem kunne da heller ikke henvise til, at jeg på nogen måde havde udtalt mig imod en forbedring af de værnepligtiges kår; det ærede medlem måtte, da hans argumentation iøvrigt var så fattig, som den var, kun henvise til min stemmeføring, og et sådant argument skal jeg helt overlade til det ærede medlem.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingmar Wagner): Skulle jeg have misforstået den højtærede forsvarsminister, ville det sådan set kun glæde mig, og hvis ministeren går ind for forbedringer hurtigt, skal det også glæde mig. Jeg må måske så stille ministeren det direkte spørgsmål, om han ikke synes, at det forslag, vi her har fremsat, faktisk indebærer rimelige krav, krav om forbedringer, som jo er gennemført for de norske soldater, og som man også burde gennemføre for danske soldater hurtigst muligt. Og hvis den højtærede minister med den sikkert store indflydelse, han har i forsvarsudvalget, vil sørge for, at der hurtigst muligt kommer gang i disse sager, så at man kan få gennemført det forslag, som vi kommunister her har fremsat, skal det kun glæde mig — oven i købet uhyre meget.

Johs. Christiansen: Da mine bemærkninger om at henvise forslaget til udvalg muligvis vil kunne afstedkomme misforståelser, vil jeg gerne sige, at jeg naturligvis mener, at de af forslaget omhandlede

[Johs. Christiansen.]

forhold vil kunne behandles i det politiske forsvarsudvalg.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): I anledning af det ærede medlem hr. Ingmar Wagners sidste bemærkninger vil jeg gerne sige, som jeg tidligere har sagt her i tinget, at jeg finder det rimeligt, at man, før man giver sig til at forhandle om forswarets forhold, afventer resultatet af forhandlingerne i det udvalg, der er nedsat til at behandle de her omhandlede forhold. Jeg forstår ikke, hvorfor kommunisterne har så hæsbælende travlt, at de ikke kan afvente, hvilket resultat udvalget kommer til.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingmar Wagner): Jeg ved ikke, om vi har så hæsbælende travlt, som ministeren siger, men vi har den opfattelse, at det haster med at få gennemført de her foreslåede forbedringer. Jeg vil kun endnu en gang sige, at det er glædeligt, hvis forsvarsministeren mener, at der fra udvalget vil komme forslag om en snarlig forbedring. Men det, jeg har efterlyst, er ministerens personlige stilling til forslaget — om han ikke synes, det er godt, og at man bør støtte tanken om, at soldaterne får de her foreslåede forbedringer.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om økonomisk udligning m. v. mellem Københavns kommune og Frederiksberg og Gentofte kommuner har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 28. februar kl. 15 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om oprettelse af en stats-skole i Aalborg.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om særlige ydelser til alders- og invaliderentemodtagere m. fl.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om et særligt brændsels-tillæg til alders- og invaliderentemodtagere m. fl. [af Ragnhild Andersen m. fl.].

4) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg vedrørende atom-energi-kommissionens beretning m. v. [af Heising m. fl.].

5) *Første behandling af:*

Forslag til lov om midlertidige bestemmelser vedrørende statens rentegaranti for husmandskreditforeningernes kasseobligationer.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om foranstaltninger til støtte for bekæmpelse af kvægtuberkulose og smitsom kalvekastning m. v.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 14⁴⁵.

60. møde.

Tirsdag den 28. februar kl. 15.

Formanden: Det må vel være naturligt, at vi — inden vi begynder dagens gerning — mindes de fire marinesoldater, der satte deres liv ind for at redde andre mennesker fra døden.

Netop fordi vi alle ønsker, at de unge, som staten pålægger en opgave, skal være